

Vaccinació contra la grip A a la Xina.

Crònica d'una histèria

La grip A va mantenir el món enjòlit durant gairebé un any. Una campanya de vacunació gegantina havia de parar-li els peus. Però es tractava d'un virus més aviat inofensiu. Com es va poder arribar a aquesta reacció tan exagerada? Tot seguit, una reconstrucció.

En un primer moment, sembla que la situació per a Edgar pinta malament. El xiquet, de cinc anys, bull de febre. No vol menjar, la faringe li crema, li fa mal tot el cos.

Ràpidament, al poble mexicà de La Gloria es comença a sospitar dels porcs. Són una maledicció, d'això ja fa temps que n'estan segurs. Tan sols a Perote, una ciutat menuda propera, s'engreixen mig milió de porcs.

Des d'allà, el vent porta la pudor a través dels carrerons dels pobles del voltant. Aleshores, és tan sorprenent que Edgar Hernández comence a tenir febre?

Malgrat tot, al cap de només quatre dies al xiquet li van retornar les forces. La malaltia va desaparèixer tan de sobte com havia aparegut. Una grip, res més. Molt prompte es deixà de parlar sobre aquest fet a La Gloria.

No és fins setmanes més tard que un laboratori del Canadà analitza un frotis de la membrana mucosa del xiquet. El resultat el fa famós: Edgar no tenia una grip comuna, sinó que havia estat infectat amb un germen patògen nou: el virus de la grip A. Edgar entra en la història com el *nen zero*, la primera persona que va emmalaltir de la nova epidèmia.

La infecció del xiquet mexicà es va desenvolupar sense perjudicis –igual com va passar amb la majoria de milers de persones arreu del món, que es contagiaren durant els mesos vidents. Si el nou virus haguera passat inadvertit, si no existira la medicina molecular moderna amb les anàlisis genètiques, els tests d'anticossos i els laboratoris de referència, la grip A hauria conquerit el món i cap metge no se n'hauria adonat.

Però tot va ocórrer d'una altra manera, perquè existeixen la grip, la medicina d'alta tecnologia i la indústria que s'encarrega de produir vaccins (vacunes). Virus d'Ebola, pneumònia per coronavirus, grip aviària: sistemàticament, aquells que treballen en la prevenció d'epidèmies, els mitjans de comunicació, els metges i el lobby farmacèutic han preparat el món, amb escenaris de catàstrofes tenebrosos, per al perill de malalties infeccioses noves i amenaçadores. A cap d'aquestes malalties no es dedica més atenció que a la grip: repartits en 102 països i en més de 130 laboratoris, els investigadors aguaiten els gèrmens patògens de la grip. Carres, institucions senceres i moltíssims diners depenen d'aquest germen. “De vegades em fa la sensació que hi ha gent que realment desitja que hi haja una pandèmia”, constata Tom Jefferson, expert en grip de l'empresa internacional Cochrane Collaboration. “Per a posar a en funcionament tota aquesta maquinària, ara caldria una xicoteta mutació d'un virus.”

Doncs bé, finalment va sorgir el virus i la maquinària es va engegar. Els investigadors es posaren a esclarir la forma molecular del virus, la indústria farmacèutica va començar a trencar-se el cap per a trobar vaccins i les administracions forjaren plans anticatàstrofes. Només ignoraven una cosa: que el nou germen patògen en realitat era bastant inofensiu. Com pot ser que haja passat això?

24 d'abril del 2009. Central de l'OMS a Ginebra. Poc després de mitjanit, Keiji Fukuda, especialista en grip de l'Organització Mundial de la Salut, rep una telefonada que engega tota la maquinària. A l'altre extrem de la comunicació hi ha Nan-

cy Cox, d'Atlanta, l'experta en grip en cap del Centre per al Control i la Prevenció de Malalties dels Estats Units.

Fukuda i Cox es coneixen, van lluitar plegats contra la grip aviària asiàtica. Encara recorden amb claredat com va sorgir aquest assassí agressiu a Hong Kong. Una persona de cada tres que se'n contagiava es moria. Fukuda encara no s'ha tret de sobre la por que un germen patògen com aquell es poguera estendre de manera permanent als éssers humans.

Per aquest motiu, s'adona de seguida què pot significar aquesta trucada: el principi d'una pandèmia nova i devastadora. Entre 2 i 7,4 milions de persones, segons l'estimació de l'OMS, podrien morir a tot el món –pressuposant-ne un curs tirant a lleu. Si es provara que el nou virus és tan agressiu com aquell que l'any 1918 va causar la grip espanyola es podria arribar, fins i tot, a milers de milions de víctimes.

“La primera cosa que vaig pensar va ser: cal que actuem amb rapidesa”, explica Fukuda. De seguida telefona a Margaret Chan, directora general de l'OMS, una altra veterana en la lluita contra la grip aviària. Com a directora del Departament de Sanitat de Hong Kong va ser ella qui, anys enrere, va fer matar totes les gallines de la ciutat.

A les 3.15 hores, una telefonada desperta també Jered Markoff, especialista en tècniques de la informació, responsable del Centre Estratègic d'Operacions Sanitàries (SHOC). Des de casa, Markoff activa la central d'operacions crítiques de l'OMS. Des del seu ordinador personal, desplega els quinze monitors amagats a les taules, engega l'ordinador i activa pantalles grans molt adients. Llavors se'n va a la central de l'OMS.

Durant mesos el SHOC serà el centre de la lluita mundial contra la grip A. És ocupada 24 hores seguides. Els treballadors de l'OMS hi fan tres torns de treball. Es comuniquen per videoconferència amb metges, científics, polítics i representants de la indústria de tot el món. A les pantalles de les parets, 24 hores al dia, es veuen notícies que mostren gràfics, mapes i estadístiques.

La situació encara és molt poc clara: al principi es parla de dotzenes de morts a Mèxic, les autoritats prompte corregiran aquestes xifres fins a set dotzenes. Aquells qui treballen en la protecció d'epidèmies es mouen per una zona intermèdia: les informacions es contradueixen, moltes preguntes decisives encara no tenen resposta. Amb quina rapidesa es propaga el virus? Qui corre més risc? És efectiu el vací de la grip comuna? Però sobretot: quin grau de perill implica realment aquest virus nou?

Per obtenir la millor avaluació possible, la directora de l'OMS, Chan, convoca a una primera teleconferència el comitè d'emergència, un grup de quinze experts de tot el món seleccionats amb cura. “En aquesta primera fase encara teníem molt poca informació”, recorda l'australià John Mackenzie, president del comitè. “Però tot allò que en sabem en aquells moments era alarmant.”

Això vol dir que, des del principi, ni tan sols es va prendre en consideració un desenvolupament benigne de la pandèmia? Siga com siga, hom vol que hi haja calma: l'OMS, amb les seues decisions, vol partir del pitjor escenari possible. “Preferim sobreestimar la situació que no pas subestimar-la”, afirma Fukuda.

També Mackenzie, que treballa en la prevenció d'epidèmies, està acostumat a sospitar el perill en tot moment. Durant anys va ser el responsable de protegir Austràlia de malalties contagioses noves al Centre d'Investigació per a la Bioseguretat d'Austràlia. D'allí estant, va advertir amb insistència sobre un pròxima pandèmia de grip.

Tanmateix, la imatge atterradora de la grip aviària és la que probablement desajusta la mirada dels experts sobre les característiques del germen patògen nou. A la ment de tots ha arrelat el concepte d'un virus altament agressiu, que, una vegada s'haja propagat, conduirà a una catàstrofe indefectible.

Els mitjans de comunicació també traspassen la por. El setmanari alemany *Der Spiegel*, per exemple, sempre havia informat sobre la grip aviària. Després va dedicar al *virus mundial* un titular amb una història

Sala del Centre Estratègic d'Operacions Sanitàries (SHOC) de l'OMS a Ginebra, centre de la lluita defensiva mundial.

plena de preocupació en cas que el germen patògen de la grip A mutara en un virus terrible.

La indústria farmacèutica, particularment, va entendre hàbilment que havia de mantenir viva aquesta visió. Expressament, amb aquest objectiu, els fabricants d'antigripals i de vaccins financen una associació de científics pròpia: el Grup Europeu de Treball Científic sobre la Grip, que organitza congressos i trobades d'experts regularment. Al capdavant d'aquesta associació del *lobby* hi ha Albert Osterhaus, del Centre Mèdic Erasmus de Rotterdam –que, al mateix temps, és un dels assessors de l'OMS més influents en l'àmbit de la vacunació contra la grip.

Juntament amb Osterhaus, Johannes Lower també ha de fer recomanacions sobre la vacunació contra la grip nova a la directora de l'OMS. Lower, que aleshores era president de l'Institut Paul Ehrlich a Alemanya, responsable dels vaccins, està convençut que els escenaris d'horror de la grip aviària s'havien gravat massa bé en la seua ment, de la mateixa manera que havia passat als seus companys: “Esperàvem una pandèmia autèntica i pensàvem que ja havia arribat. No hi havia ningú que diguera que hi reflexionarem un poc més.”

27 d'abril del 2009: l'OMS declara el nivell 4 d'alerta per pandèmia. El

virus es transmet de persona a persona almenys en un país.

29 d'abril del 2009: l'OMS declara el nivell 5 d'alerta, el nivell previ a la pandèmia. Els investigadors de la grip responen amb entusiasme: “Per a nosaltres, els viròlegs, una pandèmia és un esdeveniment semblant a allò que per als astrònoms seria un eclipsi de sol al propi país”, afirma Markus Eickmann, director del laboratori d'alta seguretat del nivell de bioseguretat 4 de Marburg.

30 d'abril del 2009: a Egipte comença la matança de tots els porcs del país. Brigitte Bardot demana endebades al president de la república, Hosni Mubarak, que ature aquella matança en massa.

4 de maig del 2009: a Mèxic, els partits de futbol de les quatre millors categories es disputen sense espectadors. A l'administració del parlament de Saarland, a Alemanya, es decreta la prohibició de fer petons en les salutacions.

10 de juny del 2009: l'OMS declara que hi ha 141 víctimes mortals de la grip A, la majoria de les quals ja tenia alguna altra malaltia greu. Així i tot, el desenvolupament de la infecció és en general benigne. Un pacient ja recuperat conta a un diari alemany que “el problema més greu que tenia era qui s'encarregaria d'anar a comprar”.

11 de juny del 2009, seu central de l'OMS. El Comitè d'Emergència torna a posar-se en contacte mitjançant teleconferència. Aquesta vegada el tema és una qüestió completament decisiva: l'OMS hauria de declarar el nivell 6 d'epidèmia? La grip A és una pandèmia?

Els quinze experts de tot el món debaten durant hores. Finalment, Chan s'adreça a la premsa. El virus és imprevisible i no es pot detenir, explica. Amb aquestes afirmacions ja és oficial: la grip ha arribat a l'estat de pandèmia per primera vegada en 41 anys.

“Em sembla que ho vam fer tot d'una manera correcta”, comenta el president, Mackenzie, mirant enrere. I, formalment, té raó.

Perquè les regles indiquen que el nivell 6 d'alerta s'activa amb força quan un virus nou es propaga incontroladament per diverses regions del planeta. Sobre la gravetat de la malaltia, no en diuen res.

Però, en realitat, els experts més importants en epidèmies associen automàticament el concepte de *pandèmia* a virus vertaderament agressius. A la pàgina web de l'OMS, per exemple, en la resposta a la pregunta “Què és una pandèmia?” es parla d’“un gran nombre de casos de malalties i de morts” –si més no, fins el 4 de maig del 2009. Després, un reporter de la CNN va cridar l'atenció dels treballadors en la protecció d'epidèmies sobre el curs més aviat benigne de la grip A, i immediatament es va suprimir aquest passatge.

Aparentment, els treballadors alemanys en la protecció d'epidèmies també han entès malament la definició de l'OMS del nivell 6 d'alerta. Una pandèmia de grip, segons el pla estatal alemany de pandèmies –actualitzat l'any 2007–, es “una situació llarga i continuada que causa molts danys i afecta diversos països”. Aquesta situació origina “danys persistents de tal manera que posa en perill o destrueix els mitjans de subsistència de nombroses persones”.

Sobre aquest punt hi ha molt a parlar. Els crítics demanen, burletes, si l'OMS també voldrà declarar un refredat com a pandèmia. “De vegades alguns de nosaltres pensem que

EL TEMPS

Producció de vaccins a GlaxoSmithKline. Sempre amb ultimàtums.

l'OMS és l'organització mundial de la histèria", comenta Richard Schabas, antic cap de sanitat de la província canadenca d'Ontario.

Quan Chan va prendre la decisió, ja sabia que dotzenes d'estats, entre els quals la Gran Bretanya, la Xina i el Japó, havien avisat amb insistència de no anunciar precipitadament el nivell 6 d'alerta. El ministre de Sanitat de Hong Kong va exigir que "el sistema de nivells d'alerta sobre les pandèmies ha de ser revisat". Mackenzie és de la mateixa opinió: "Hem de revisar el nivell 6 i que tinga en compte la gravetat de la malaltia." Fins i tot l'OMS reflexionarà, el mes de maig vinent, sobre el canvi dels criteris en aquest sentit.

Els advertiments no són atesos. Per què? Perquè les regles són les regles? Perquè és millor parlar sobre xifres segures? Queda ben clar: una de les parts —amb una bona relació amb Ginebra— té un interès extraordinari que es declare el nivell 6 com més aviat millor: la indústria farmacèutica.

"La indústria farmacèutica no ha influït en cap de les nostres decisions", afirma Fukuda. Però a mitjan maig, aproximadament tres setmanes abans que es declare que la grip A és una pandèmia, trenta representants d'alt rang d'empreses farmacèutiques es reuneixen a la central de l'OMS amb la directora d'aquesta organització, Chan, i el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon. Oficialment, la qüestió a tractar és com garantir el subministrament de vaccins contra la pandèmia als països en via de desenvolupament. No obstant això, per a la indústria farmacèutica en aquest moment hi ha una altra qüestió clau: la decisió de declarar el nivell 6 d'alerta.

Es tracta d'abastar la majoria de la humanitat amb vaccins per a la grip. Tot depèn d'aquesta decisió: el nivell 6 funciona com un interruptor que permet que les caixes de les indústries sonen sense córrer riscos, perquè molts contractes sobre vaccins per a la pandèmia ja fa temps que s'han signat. Alemanya, per exemple,

s'havia compromès amb l'empresa britànica GlaxoSmithKline (GSK) per comprar vaccins per a una pandèmia, així que es declarara el nivell 6. Açò podria explicar per què el professor Roy Anderson, un dels consellers científics del govern més importants, va declarar el dia 1 de maig l'estat de pandèmia. Ara bé, no va explicar que la GSK li paga un sou anual de més de 130.000 euros.

Mitjan juny del 2009: el cap de l'empresa de vaccins GSK d'Alemanya exhorta la ministra de Sanitat, Ulla Schmidt, a "ratificar urgentment el subministrament previst en el contracte". A la ministra de Sanitat de Turíngia li exigeix que "confirme d'immediat i obligatòriament les comandes fixades per contracte per als *lander*". Cartes similars van adreçades a més països.

4 de juny del 2009: es fa públic que Rupert Grint havia tingut la grip A: "En un primer moment vaig pensar que em moriria", comenta l'actor, que interpreta el paper de Ron Weasley als

films de Harry Potter, “però després només vaig tenir mal de gola”.

14 de juliol del 2009: a Alemanya hi ha oficialment 727 infectats, dels quals no se n'ha mort cap ni un.

Agost del 2009: l'estació gripal australiana s'acaba, i encara no hi ha cap vaccí. Finalment, s'hi han mort 190 persones, moltes menys que en una estació gripal normal.

7 de setembre del 2009. Seu de la representació de Turingia a Berlín. Cimera extraordinària a Berlín. A poc a poc van arribant els ministres de sanitat dels *länder*. L'afer a tractar és si cal renovar la comanda de vaccins.

Tots els assistents saben que hi ha campanya electoral a Berlín i Ulla Schmidt ha deixat inequívocament clara una cosa: “Vull que tothom qui decideixa vaccinar-se pugui fer-ho.” I que “espere que els *länder* s'enfronten a les seues responsabilitats”. La ministra no vol fer ni la més mínima impressió que ocultia res a la població.

Es un migdia calorós de final d'estiu. Tanmateix l'estat d'ànim a la sessió extraordinària és glacial. “L'estat ens ha fet molta pressió per encomanar més vaccins”, afirma Dietrich Wersich, senador de sanitat a Hamburg (CDU). “Al mateix temps, ens havia quedat clar a tots que hi havia molt poca disposició per part de la població a vaccinar-se.”

Aleshores es va desfermar un debat sobre si Alemanya havia triat el vaccí adequat o no. El preparat escollit, Pandemrix, conté un amplificador de la potència 9, anomenat adjuvant, que a gran escala encara no havia estat provat en persones juntament amb l'antigen de la grip A. Una vacunació en massa, de milions de persones, amb un vaccí gairebé sense provar? “És una prova massa gran per a la població alemanya!”, adverteix Wolfgang Becker-Brüser, editor de l'*arznei-telegramm*.

En teoria, comenta Lower, antic cap de l'Institut Paul Ehrlich, a Alemanya hauria estat absolutament possible de distribuir durant un curt termini de temps vaccins per a la grip A sense adjuvant. Tanmateix, els contractes amb Pandemrix ja havien estat signats el 2007. En el moment que l'OMS va

decidir de declarar el nivell 6 d'alerta els contractes van adquirir vigència automàticament. Alemanya havia caigut a la trampa.

Els ministres dels *länder* debaten de mal humor: cinquanta milions de dosis en vaccins –que ja han estat encomanats– al país li han costat, fins ara, gairebé 500 milions d'euros. Realment és necessari de demanar-ne més?

Els ministres se senten pressionats pertot arreu: per una banda, els mitjans de comunicació alimenten la por del virus; el diari alemany *Bild*, sobretot, anuncia quasi cada dia nous missatges d'horror. D'una altra banda, les empreses farmacèutiques els apressen, sempre amb ultimàtums.

Els ministres que es van reunir encara recorden bé com l'empresa farmacèutica Roche va apressar els *länder* a comprar l'antigripal Tamiflu. El 30 d'abril a les 15.28 van rebre un correu electrònic del Ministeri de Sanitat de Turingia; a la línia d'assumpte hi deia: “Urgent: oferta de Roche”: “En aquest moment Roche ens ha comunicat que disposa d'unes existències de 180.000 caps de Tamiflu. Han de posar aquestes existències a disposició dels *länder* abans de les 16.30; altrament, atendrem unes altres sol·licituds d'existències de comerç a l'engròs, etc.” Naturalment, i no obstant això, no es van declarar dificultats de lliurament serioses.

Des de l'Institut Robert Koch i l'Institut Paul Ehrlich també fan pressió als ministres. “Aleshores ens sentíem miserablement assessorats –recorda Hermann Schulte-Sasse, conseller d'Estat de Bremen (SPD)–. Els instituts no ens van ajudar a evitar l'alarmisme.”

L'Institut Robert Koch i l'Institut Paul Ehrlich presentaven noves xifres aterridores. Calia comptar a arribar a 80.000 víctimes mortals, es comentava encara, al juliol, i a una “pèrdua de la producció entre 15.000 i 45.000 milions d'euros”.

Per què els investigadors no els havien dit res d'uns nous estudis que assenyalaven que semblava que n'hi havia prou amb única vacunació? Un dels ministres reunits s'indignava. Si això fora cert, els *länder* s'estalviarien molts diners. Perquè aleshores els 50 milions de dosis encomanades ja no servirien

per a 25 milions de persones, sinó que bastarien per a 50 milions. Llavors, no caldria fer una comanda nova.

Totes les mirades se centren en Jörg Hacker, director de l'Institut Robert Koch. “Fins ara, les proves fetes a l'atzar han estat de dimensions massa reduïdes”, intenta calmar Hacker. No li agraden aquestes situacions. És un científic, no un polític.

Això no obstant, si n'hi haguera prou amb una dosi única, no tan sols s'estalviarien molts vaccins, sinó que, al mateix temps, hi hauria indicis importants que demostrarien a la població que no està indefensa en absolut contra el virus. Consegüentment, el perill que prové de la grip A podria ésser clarament menor que no semblava.

Però a ningú de la sala no li arriba aquest missatge que ha de cessar l'estat d'alarma. Finalment, els ministres decideixen, de mala gana, mantenir oberta l'opció de compra de 18 milions de dosis a l'empresa farmacèutica Novartis.

9 d'octubre del 2009: Wolf-Dieter Ludwig, oncòleg i president de la comissió de medicaments del cos mèdic alemany, explica que “el Departament de Sanitat ha caigut en una campanya de les empreses farmacèutiques que senzillament volen guanyar diners amb suposades amenaces”.

21 d'octubre del 2009: El titular del diari alemany *Bild*, en un groc verinós, destaca: “Catedràtic de la grip A tem 35.000 morts a Alemanya!” El catedràtic és Adolf Windorfer, i, quan li ho demanen, admet haver rebut diners de GSK i de Novartis. Al costat del titular del diari *Bild* crida l'atenció un anunci de l'Associació de Laboratoris de Medicaments alemanya.

28 de novembre del 2009: Amaina la grip A a Alemanya. Gairebé ningú no es vol vaccinar.

8 de desembre del 2009. Als carrers gèlids d'Anglaterra, hi escasseja la sal que s'escampa per evitar que es faci glaç. Paul Flynn, diputat del partit laborista al Parlament britànic, proposa de fer servir les provisions estatals de Tamiflu per a escampar-les contra el glaç. Una investigació de la Cochrane Collaboration havia mostrat que l'efecte de l'antigripal és fluix.

7 de gener del 2010: Hacker, president de l'Institut Robert Koch, adverteix d'una nova epidèmia de grip. "El vaccí és, igual que abans, necessari, el virus encara és entre nosaltres."

26 de gener del 2010: Wolfgang Wodarg, diputat alemany, critica al Consell d'Europa, a Estrasburg, que a tot el món "s'han vaccinat milions de persones sense un bon motiu". La declaració de pandèmia de l'OMS ha portat a la caixa de les empreses farmacèutiques 18.000 milions de dòlars en ingressos extraordinaris. Les vendes de Tamiflu van pujar un 435%, fins a 2.200 milions d'euros.

5 de març del 2010: els *länder* d'Alemanya volen vendre al Pakistan deu milions de dosis innecessàries de la vacuna Pandemrix contra la grip A.

Principi de març del 2010. Seu de l'OMS a Ginebra. Mentrestant, el SHOC es fa servir des de fa molt temps per a unes altres emergències, com ara la coordinació de l'ajuda per a Haití. La sala també es troba sovint buida.

Els ànims a l'OMS s'han relaxat perceptiblement. El departament de premsa ja fa temps que no està ocupat nit i dia. Ja s'ha desmuntat la vela per als periodistes que hi havia a l'aparcament dels treballadors. Jered Markoff, especialista en tècniques de la informació, pot tornar a dormir tota la nit i Keiji Fukuda, expert en grip, està content de poder tornar a dedicar-se al seu *hobby*, tocar el violoncel.

Què se n'ha fet, d'aquesta pandèmia? Tan sols ha estat "una bona pràctica per a un cas d'urgència", com expressa Osterhaus, conseller de l'OMS i lobbista de la indústria? Han actuat correctament les autoritats, com afirma John Mackenzie, que treballa en la prevenció d'epidèmies?

De segur que no. Ningú de l'OMS, de l'Institut Robert Koch o de l'Institut Paul Ehrlich no por estar orgullós de si mateix. Aquestes autoritats han perdut una confiança valuosa. Perquè, qui es creurà les seues opinions quan hi haja una altra pandèmia?

Potser haurien d'haver seguit l'exemple d'Ewa Kopacs, ministra de Sanitat polonesa. Metgessa de professió, de 53 anys d'edat, és membre de la Plataforma Cívica Liberal i és sabut que no

Edgar Hernández és el *non zero*, el primer que es va infectar de la grip A. Tot i que es va recuperar en quatre dies, les autoritats sanitàries van encendre tots els llums d'alarma.

amaga el cap sota l'ala en cap disputa.

Quan va entrar en el gran debat sobre els vaccins a la tribuna del Sejm, el parlament polonès, s'havia posat un vestit roig viu, un uniforme de guerra: "Com a metgessa, el principi més important per a mi és no perjudicar ningú", explicà. Així i tot, Polònia anirà en sentit contrari a la resta d'Europa: "No comprarem vaccins contra la grip A."

Els representants del poble van remugar, però Polònia es va mantenir ferma: "Quina és la meua obligació? Signar contractes que beneficien els interessos polonesos o que beneficien les empreses farmacèutiques?" Euro-

pa admira amb enveja la seua fermesa. A Polònia van morir aproximadament 170 persones a causa de grip A, encara menys de les que mata la grip estacional cada any.

Mentrestant, a la plaça del poble de La Gloria, en un altiplà mexicà, han erigit una estàtua de bronze d'1,30 metres d'alçària i de 70 quilos de pes, una reproducció d'Edgar Hernández, el xiquet que va derrotar la grip A.

Philip Bethge, Katrin Elger, Jens Glüsing, Markus Grill, Veronika Hackenbroch, Jan Puhl, Mathieu von Rohr i Gerald Traufetter

Traducció de Blanca Juan